

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО»
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

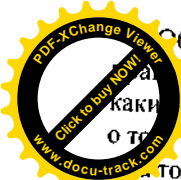
ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ
УКРАЇНИ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ І ПРАКТИКИ ЦИВІЛЬНОГО, ЖИТЛОВОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 91-річчю з дня народження
доктора юридичних наук, професора В. П. Маслова**

15 лютого 2013 р.

Харків
«Право»
2013

Обязанности участников хозяйственных обществ – очень спорная категория. Акцентируя внимание на отсутствии у акционера каких-либо обязанностей, в юридической литературе высказано мнение о том, что не обязанности акционера, которых фактически не существует, а только корпоративные интересы являются побудительным мотивом для участия в управлении обществом¹.

На основании изложенного понятно то, что обязанности акционеров, предусмотренные Законом Украины «Об акционерных обществах» и предложенные в юридической литературе либо ограничены в применении, либо вообще не имеют места в корпоративных отношениях. Последнее утверждение вносит определенный дискомфорт, поскольку аксиоматично, что праву должника корреспондировать обязанность. Исходя из концепции единого субъективного корпоративного права, ему должна корреспондировать единая корпоративная обязанность АО. Но тогда следует ли говорить о корпоративной обязанности акционера? Ведь корпоративные отношения не тождественны двустороннеобязывающим обязательственным правоотношениям?

Мы считаем, что на акционера не могут быть возложены обязанности в системе корпоративных отношений. По нашему мнению корпоративную обязанность общества необходимо понимать как единое (целое) правовое явление, корреспондирующее субъективному корпоративному праву акционера. Правомочиям, составляющим содержание субъективного корпоративного права, противостоит необходимость совершить определенные действия либо воздержаться от их совершения со стороны АО. Именно необходимости и составляют содержание корпоративной обязанности самого общества в отношении акционера. В то же время как акционер не обременяется никакими обязанностями, т.е. они у него отсутствуют в отношении общества.

Как следствие вести речь необходимо не о системе обязанностей возложенных на акционера как субъекта корпоративного правоотношения, что характерно для современного этапа развития законодательства Украины, а об их отсутствии. В то же время в Законе Украины «Об акционерных обществах» необходимо закрепить статью, в которой закреплена бы корпоративная обязанность общества перед акционерами с ее делением на необходимости, корреспондирующие правомочиям каждого отдельного акционера.

¹ Спасибо-Фатеева И. В. Акционерные общества : корпоративные правоотношения. – Х. : Право, 1998. – С. 143.

Зеліско А. В., Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефанива, доцент кафедри юридичних наук, доцент цивільного права, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

В умовах трансформаційних процесів, які відбуваються в сфері економічних відносин, особливу увагу учених та практиків привертають ті організаційно-правові форми юридичних осіб, які акумулюють грошові ресурси. Мова в першу чергу йде про корпоративні інвестиційні фонди. Стаття 7 Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» визначає корпоративний інвестиційний фонд (далі – КІФ) як ІСІ, який створюється у формі акціонерного товариства і провадить виключно діяльність із спільного інвестування.

Відповідно до загальних положень теорії цивільного права, як суб'єкт майнових та особистих немайнових відносин, юридична особа наділяється цивільною правосуб'єктністю. Саме наявність цивільної правосуб'єктності та дієздатності, на думку Р. О. Стефанчука, надає юридичній особі соціально-правову можливість бути визнаною учасником цивільних правовідносин.

Як зазначає А. С. Довгерт, такі якості юридичної особи, як правосуб'єктність та дієздатність, характеризуються певною специфікою, оскільки виникають одночасно з моменту її створення і припиняються також одночасно з дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Однак активні правові та економічні трансформації, які відбуваються у суспільстві, зумовлюють наявність такого сегменту юридичних осіб приватного права, щодо яких концепція виникнення правосуб'єктності та дієздатності набуває дещо інакшого характеру. До таких юридичних осіб належать і корпоративні інвестиційні фонди, в силу наявності у них статусу професійного учасника спільного інвестування.

Фактори економічного та соціального характеру визначають притаманну для корпоративних інвестиційних фондів особливу конструкцію правосуб'єктності, яка і є тим правовим засобом, що зумовлює механізми

визначена не установчими документами, а безпосередньо законом, відповідно до ст. 7 Закону «Про інститути спільного інвестування (із змінами та доповненнями)» (далі – Закон) корпоративні інвестиційні фонди (далі – ІФ) провадять виключно діяльність із спільного інвестування. ІФ виключно правоздатність визначає наявність в корпоративних інвестиційних фондів не лише статусу юридичної особи, але й статусу інституту спільного інвестування та фінансової установи. Наведені факти спричиняють в першу чергу особливий порядок формування правосуб'єктності корпоративних інвестиційних фондів.

Корпоративний інвестиційний фонд в якості організації із статусом юридичної особи підлягає в першу чергу державній реєстрації шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відповідно до ст. 4 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Однак вчинення цих дій для повноцінного функціонування корпоративного інвестиційного фонду в якості такого, що акумулює кошти фізичних осіб для здійснення інвестиційної діяльності, недостатньо.

Зокрема, відповідно до п. 2.10. та 2.12. Положення про порядок реєстрації випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду від 21.12.2006 р. № 1585 спочатку здійснюється реєстрація КІФ та його статуту в органах державної реєстрації, а потім – подання до НКЦПФР всіх необхідних документів на реєстрацію звіту про результати приватного розміщення акцій КІФ, регламенту КІФ та внесення КІФ до Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування (далі – ЄДРІСІ).

Положенням про реєстрацію регламенту інститутів спільного інвестування та ведення Єдиного державного реєстру інститутів спільного інвестування, затвердженим рішенням ДКЦПФР № 197 від 06.07.2002 р. визначено строк, протягом якого КІФ зобов'язаний зареєструвати регламент – шість місяців з дня державної реєстрації КІФ як юридичної особи (п. 1 розділ 2 Положення). Саме протягом вказаного строку відбувається реєстрація КІФ як інституту спільного інвестування (далі – ІСІ).

Згідно з п. 5 розділу I Положення підставою для внесення ІСІ до Єдиного державного реєстру ІСІ є зареєстрований в установленому НКЦПФР порядку регламент ІСІ. Внесення ІСІ до Єдиного державного реєстру ІСІ здійснюється шляхом присвоєння ІСІ реєстраційного коду та видачі свідоцтва. Така реєстрація здійснюється НКЦПФР протягом 30 робочих днів з дати надходження до Комісії передбачених Положенням

документів. Діяльність із спільного інвестування можлива після внесення КІФ до вказаного реєстру та отримання свідоцтва. Специфіка формування правосуб'єктності КІФ пов'язана з тим, що ІСІ мають статус фінансової установи. Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг» фінансова установа – юридична особа, яка встановлює та надає одну чи декілька фінансових послуг, у випадках, передбачених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ згідно з вказаним законом належать також інвестиційні фонди і компанії, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. Фінансовою послугою є операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Корпоративний ж інвестиційний фонд є тим інститутом, що провадить діяльність, пов'язану із об'єднанням грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

Відповідно КІФ, як юридична особа, яка має намір надавати фінансові послуги, зобов'язана звернутись до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів з дати її державної реєстрації для включення до державного реєстру фінансових установ (ст. 7 Закону).

Саме з моментом внесення юридичної особи до реєстру фінансових установ пов'язується її можливість здійснювати фінансові послуги. А якщо згідно з законом надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, то фінансова установа має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій.

Отже при формуванні правосуб'єктності корпоративних інвестиційних фондів загальне доктринальне правило про виникнення правоздатності та дієздатності у юридичних осіб одночасно при їх державній реєстрації, не спрацьовує. При формуванні правосуб'єктності КІФ можна виокремити кілька етапів: 1) державна реєстрація КІФ як юридичної особи; 2) включення КІФ до реєстру ІСІ; 3) включення КІФ до реєстру фінансових установ. Лише після проходження КІФ усіх перерахованих видів реєстраційних дій можна вести мову про виникнення у нього повного обсягу правосуб'єктності, який дозволить повноцінно функціонувати в якості інституту спільного інвестування.